

METODOLOGIA DE L'OPERACIÓ ESTADÍSTICA DE MOVIMENTS MIGRATORIS

1. Introducció

Les migracions són un component fonamental en la dinàmica dels processos de canvi de la població, del seu creixement o disminució i de la mateixa configuració de l'estructura poblacional d'un territori determinat. L'operació estadística de moviments migratoris proporciona informació sobre els fluxos migratoris a les Illes Balears des del 1994.

En aquesta estadística, també anomenada *estadística de variacions residencials*, o de manera abreujada *EVR* per altres organismes, s'hi inclouen els resultats anuals de les migracions (immigracions, emigracions i saldos migratoris) referits als municipis, les illes i el total de les Illes Balears per edat, sexe, nacionalitat i lloc de naixement.

A més de l'*estadística de variacions residencials*, l'Institut Nacional d'Estadística (INE), a partir del 2013, publica una estimació dels fluxes migratoris en l'*estadística de migracions* els resultats de la qual es calculen mitjançant el tractament estadístic de les xifres que proporcionen les variacions residencials i altres fonts addicionals.

2. Font

L'INE proporciona a l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (Ibestat) un fitxer anònim que es genera amb les altes i les baixes produïdes en els padrons municipals per canvi de residència durant l'any de referència. En aquest fitxer, s'hi inclouen tots els registres que corresponen a migracions en les quals la variació residencial ha afectat un municipi de les Illes, ja sigui com a origen d'un moviment (baixa o emigració) o com a destinació del moviment (alta o immigració). A partir de les altes s'obté el nombre d'entrades que s'han produït en un municipi (immigracions), i a partir de les baixes, el nombre de sortides que s'han produït (emigracions). Una vegada generat aquest fitxer a partir del padró (amb les altes i les baixes per canvi de residència, més les altes per omissió dels estrangers, les baixes per caducitat i les baixes per inclusió indeguda dels estrangers), se n'envia una còpia a les comunitats autònomes que ho han sol·licitat amb la informació que afecta el seu territori perquè duguin a terme l'explotació estadística que considerin adequada.

La qualitat d'aquesta estadística ha anat augmentant amb les millores que s'han introduït en els darrers anys en la gestió dels padrons municipals, els quals, a més, actualment permeten obtenir informació sobre els moviments migratoris que s'han produït no només entre els municipis que comprenen tot el territori espanyol, sinó també sobre el moviment migratori amb països estrangers. El 1996 es va establir un nou sistema de gestió dels padrons municipals basat en la informatització de tots els padrons i en la coordinació a càrrec de l'INE, la qual cosa que facilita l'elaboració d'aquesta estadística. Els primers anys d'implantació del sistema, els resultats que es publicaren sobre les migracions (o EVR) es varen obtenir directament dels fitxers d'intercanvi que els ajuntaments faciliten a l'INE, sense contrastar amb la base existent, però a partir del 2001 el

fitxer necessari per elaborar aquesta estadística, tant en l'àmbit nacional com en l'autonòmic, s'obté directament de la base padronal de què disposa l'Institut Nacional d'Estadística, per la qual cosa el municipi de procedència pot no ser el declarat pel ciutadà, sinó el que figura en la base de dades de l'INE.

El 2002 s'incorporen a aquesta estadística les baixes per canvi de residència amb destinació a l'estranger comunicades pels ajuntaments, que es refereixen principalment a sortides d'espanyols a l'estranger que s'han inscrit en els registres de matrícula de les oficines consulars. Així mateix, es recullen algunes baixes d'estrangers, però només en la mesura en què els ajuntaments tenen coneixement que retornen a l'estranger, la qual cosa ocorre poques vegades.

Un problema que arrossegava aquesta estadística era la manca de cobertura de la migració procedent de l'estranger o amb destinació a l'estranger. Les diferents mesures legals que s'han introduït en la gestió del padró han facilitat que aquesta cobertura sigui actualment més completa. El 2004 s'incorporen als resultats les altes inscrites en el padró per omissió i les baixes per inclusió indeguda d'estrangers.

Les altes per omissió respecte als estrangers són inscripcions noves en el padró en les quals no s'ha especificat quin és el país de procedència. Sovint són d'estrangers que ja residien al territori en el qual s'inscriuen però que no s'havien inscrit en el padró fins aquell moment. Les *altes per omissió* que es gestionen en el padró s'incorporen als resultats de l'estadística dels moviments migratoris com a immigracions procedents de l'estranger en les quals no consta el país de procedència.

Les baixes per inclusió indeguda d'estrangers es classifiquen com a emigracions cap a l'estranger de les quals es desconeix el país de destinació. L'única manera de registrar en el padró la baixa per canvi de residència a l'estranger abans de l'any 2006 era que el ciutadà de nacionalitat estrangera ho sol·licitàs, la qual cosa no era freqüent. En la majoria de casos, les baixes dels estrangers que es registraven en el padró eren conseqüència de procediments de baixa d'ofici seguits pels ajuntaments que es resolien com a baixes per inclusió indeguda.

L'any 2006, la modificació legislativa introduïda en la Llei orgànica 14/2003, d'estrangeria, i en la Llei 7/1985, reguladora de les bases del règim local, estableix que els estrangers no comunitaris sense autorització de residència permanent tenen l'obligació de renovar la seva inscripció padronal cada dos anys. Si aquesta renovació no es duu a terme, l'ajuntament ha de declarar la caducitat de la inscripció. En el conjunt de les emigracions cap a l'estranger, aquestes baixes queden agrupades en l'epígraf "No hi consta el país de destinació" i, a més, s'elaboren diverses taules específiques sobre les "Baixes per caducitat".

3. Població

Els resultats de l'estadística no es refereixen al nombre de persones que canvien de residència, sinó al nombre de variacions efectuades, ja que un ciutadà pot canviar la seva residència d'un municipi a un altre més d'una vegada en un any. Es comptabilitza el nombre de moviments produïts, no el nombre de persones; per aquest motiu les variables són *immigracions* i *emigracions*, i no *immigrants* o *emigrants*.

4. Àmbit espacial

Els canvis residencials es mesuren, pel que fa a les Illes Balears, a cada illa i municipi. En funció del territori que s'estigui observant els resultats es presenten sota tres perspectives:

- Immigracions: són els desplaçaments produïts des de fora de les Illes per anar a residir a algun municipi de l'arxipèlag. En les immigracions (altes gestionades en el padró) es diferencien dos col·lectius segons el lloc de procedència: les immigracions de persones procedents d'una altra comunitat autònoma i les de procedents de l'estranger. A partir de la dada municipal s'obtenen els agregats per illes i per al total de la comunitat autònoma. Les immigracions procedents de l'exterior de les Illes Balears representen un augment de la població per a l'arxipèlag.
- Emigracions: són els desplaçaments produïts al territori balear per anar a residir fora de l'arxipèlag. En les emigracions (baixes gestionades en el padró) es diferencien les que tenen com a destinació un municipi d'una altra comunitat autònoma i les que el lloc de destinació és un país de l'estranger. A partir de la dada municipal s'obtenen els agregats per illes i per al total de la comunitat autònoma. Les emigracions representen una pèrdua de població per a les Illes.
- Migracions internes: inclou els moviments d'entrada (immigracions) i sortida (emigracions) entre els municipis de les Illes Balears. En el total balear la diferència entre les immigracions internes i les emigracions internes tenen un saldo nul; en canvi, en els saldos de les illes i els municipis pot implicar un guany o una pèrdua de població.

En la difusió dels resultats es reserva un apartat a cadascuna d'aquestes perspectives.

5. Àmbit temporal

Les xifres es refereixen a un any de referència, encara que algunes de les altes que s'hi inclouen per les seves característiques poden no haver-se produït exactament durant aquest any: és el cas de les altes per omissió dels estrangers, que en realitat es refereixen a l'any en el qual comencen a formar part del circuit administratiu.

L'Ibestat inicia l'explotació del fitxer corresponent a les Balears el 1994 i la publicació es divideix bàsicament en dos apartats: dades anuals i sèries.

6. Difusió

Les dades que s'inclouen en aquesta operació estadística són sexe, edat, lloc de naixement (o país, si és a l'estranger), nacionalitat, procedència si es refereix a una immigració i destinació si es refereix a una emigració.

La publicació anual es divideix en quatre apartats: un resum, un apartat dedicat a les emigracions (sortides de la comunitat autònoma) i un altre a les immigracions (entrades a la comunitat autònoma), i, finalment, un apartat dedicat als moviments intermunicipals a les Balears.

A més, s'han elaborat sèries d'algunes de les característiques principals del moviment migratori.

7. Conceptes principals

Immigració i emigració exterior: la classificació d'un moviment migratori com a emigració o com a immigració depèn de la perspectiva espacial amb la qual es faci. En aquest sentit, en la publicació de l'Ibestat es classifiquen com a *emigracions* les baixes produïdes en els padrons municipals per anar a residir fora de l'arxipèlag balear, i com a *immigracions*, les altes produïdes en el padró municipal amb lloc de procedència fora de la comunitat autònoma.

Les *migracions exteriors* a la comunitat autònoma comprenen les que tenen l'origen o la destinació en una altra comunitat autònoma o en un país estranger. Les emigracions a l'estranger solament es recullen a partir de l'any 2002 i les xifres poden estar afectades per les successives modificacions que hi ha hagut en la manera de comptabilitzar-les (vegeu l'apartat "Font").

Migració interna: en aquesta operació estadística es classifiquen com a *migració interna* els moviments d'entrada i sortida entre els municipis de les Illes. Aquests moviments representen per al conjunt de la comunitat autònoma una redistribució espacial de la població, i augments i pèrdues de població en els municipis afectats.

Balanç o saldo migratori: s'obté per la diferència entre les immigracions i les emigracions i sempre es refereix a un territori. El *saldo migratori* de la comunitat autònoma és, en realitat, la diferència obtinguda de la migració exterior, ja que la interior és nul·la. No obstant això, el saldo migratori de les illes i de cada municipi és la diferència entre les immigracions (procedents d'un altre municipi de les Balears, d'una altra comunitat autònoma i de l'estranger) i les emigracions (amb destinació a un altre municipi de les Balears, una altra comunitat autònoma i l'estranger).

Pel seu interès, es transcriu part del text metodològic elaborat per l'INE en la seva publicació, denominada actualment *estadística de variacions residencials*, que pot facilitar la interpretació de les dades:

L'estadística de variacions residencials s'obté a partir de les inscripcions padronals que consten en la base de l'INE. No obstant això, si es calcula el saldo migratori net com a diferència entre les altes i les baixes per variació residencial exterior, el saldo que s'obté no coincideix amb el que es deduria com a diferència entre les xifres de població resultants del padró i el saldo vegetatiu produït l'any. Aquestes discrepàncies estan causades pels aspectes metodològics següents:

1. Variacions que s'incorporen en el període d'al·legacions

Durant el període d'al·legacions del procediment d'obtenció de les xifres oficials de població, es «recuperen» variacions (altes i baixes) que no havien entrat en la base de dades de l'INE en el moment del tancament de l'EVR i que, per tant, no es tenen en compte en l'estadística, però sí en les xifres de població a dia 1 de gener.

2. Altes per omissió (AOM)

Les AOM d'espanyols, a diferència de les d'estrangers, no s'inclouen en l'EVR perquè no es consideren estrictament moviments migratoris, atès que sempre hi ha la possibilitat de contrastar-les amb registres existents (padró de residència previ o padró d'espanyols residents a l'estranger si no es residia a Espanya), en el cas que el ciutadà declari no estar inscrit prèviament i

no se'n localitzi una inscripció anterior en la base de l'INE. No obstant això, sí es reflecteixen en la xifra de població.

3. Baixes per inclusió indeguda (BII)

Les BII d'espanyols, com les AOM, no es consideren migracions, sinó ajusts del registre i no s'incorporen en l'EVR però sí tenen repercussió en les xifres a 1 de gener.

4. Variacions de períodes anteriors

En relació amb els fitxers de variacions mensuals, l'INE rep moviments corresponents no només al mes anterior sinó de mesos i fins i tot anys anteriors. Aquestes variacions s'incorporen a la xifra de població de l'any en curs, però no a l'EVR, que únicament recull les variacions residencials de l'any de referència, rebudes fins al mes de març de l'any següent.

5. Saldo vegetatiu

El saldo vegetatiu (naixements - defuncions) provinent del Registre Civil no coincideix amb el saldo vegetatiu que es dedueix de les inscripcions padronals, obtingut com a diferència entre les altes per naixement i les baixes per defunció.

6. Diferències degudes a inscripcions no renovades o no donades de baixa després de la data de caducitat dels estrangers no comunitaris sense autorització de residència permanent (ENCARP)

Per a les dades del 2011 es distingeixen els casos següents:

a) Registres que no es varen comptabilitzar en **xifres** del padró en data 1-1-2011 perquè tenien data de caducitat anterior a l'1-1-2011 i que varen ser donades de baixa durant el 2011 (BC, baixes per caducitat).

Com que varen ser donats de baixa durant el 2011, tampoc no es varen comptabilitzar en **xifres** del padró a 1-1-2012, però no obstant això sí s'expliquen com a baixes a l'exterior en l'EVR perquè tenen data de variació de 2011.

b) Registres que no es varen comptabilitzar en **xifres** del padró en data 1-1-2011 perquè tenien data de caducitat anterior a l'1-1-2011 i que varen renovar la inscripció el 2011. En aquest cas els registres sí es van comptabilitzar en **xifres** en data 1-1-2012, però el moviment no apareix reflectit en l'EVR perquè no correspon a cap alta.

c) Registres que es varen comptabilitzar en **xifres** del padró en data 1-1-2011 perquè tenien data de caducitat posterior a l'1-1-2011, però no es van comptabilitzar en **xifres** en data 1-1-2012 perquè no s'havia renovat la inscripció, malgrat no haver estat donats de baixa per l'ajuntament.

Aquests registres afecten, per tant, la diferència de xifres entre el 2011 i el 2012, però no apareixen com a sortides en l'EVR perquè no corresponen a baixes.

8. Legislació

- Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local, modificada per la Llei 4/1996, de 10 de gener, i per la Llei 14/2003, de 20 de novembre.
- Reial decret 2612/1996, de 20 de desembre, pel qual es modifica el Reglament de població i demarcació territorial de les entitats locals, aprovat pel Reial decret 1690/1986, d'11 de juliol.
- Resolució d'1 d'abril de 1997, de la presidenta de l'Institut Nacional d'Estadística i del director general de Cooperació Territorial, per la qual es dicten instruccions tècniques als ajuntaments sobre la gestió i revisió del padró municipal.
- Resolució de 28 d'abril de 2005, de la presidenta de l'Institut Nacional d'Estadística i del director general de Cooperació Local, per la qual es dicten instruccions tècniques als ajuntaments sobre el procediment per acordar la caducitat de les inscripcions padronals dels estrangers no comunitaris sense autorització de residència permanent que no siguin renovades cada dos anys
- Resolució de 25 d'octubre de 2005, de la presidenta de l'Institut Nacional d'Estadística i del director general de Cooperació Local, per la qual es dicten instruccions tècniques als ajuntaments sobre la revisió anual del padró municipal i sobre el procediment d'obtenció de la proposta de xifres oficials de població.